

Nederlands contactorgaan van de Duitse motiefgroep Ornithologie met een bijdrage uit België. Contactpersonen: Gerard Kolman en Peter van Nies. Eerstgenoemde int de contributie van de Ned. (en ev. Belgische leden) en redigeert dit orgaan.

Tel. 0486-473868. E-mail: gajkolman@home.nl. Website van de MGO (Peter van Nies) www.MG-O.de

Contactbrief 88 (november 2013)

Ledenbestand

We hebben momenteel in Nederland de volgende leden: (Tom van Hoek ook even meegerekend hoewel hij in België woont), B. van Aken, N. van der Ben, P. van de Berg, M. Boersma, H. Bokhorst, B. van den Brink, J. van de Brugge, J. de Bakker, Ph. de Boer, J. Dijkstra, F. Dinkgreve, H. den Duijn, J. Geurtjens, J. Hartog, T. van Hoek, A. Jagersma, J. Kersten, G. Kolman, G. Kooij, W. Kremer, N. van de Leer, T. Loorij, N. Manders, P. van Nies, F. Nijhof, T. Plug, I. van Riedel, H. van der Sanden, I. Schulting, C. Slokkers, D. Venema, G. Vermeend, W. van Vliet, H. Voorn, G. van Vuuren, G. van Weess.

Als ik niemand vergeten ben dan zijn dat 36 leden. Deze mensen stuur ik een contactbrief. Bovendien stuur ik hem nog aan een aantal Belgische leden omdat we veel samenwerken met hen: Koenraad Bracke, Niko van Wassenhove, Danny De Smedt, Noel Pattijn, Patrick Ghijssels, Wim Lux, Dany Staelens.

Ook enkele Duitse (oud)-bestuursleden krijgen een exemplaar: Karlheinz Neues, Harald Friemann, Lutz König.

Contributie

Het is wat aan de vroege kant, maar ik wil u nu vast wijzen op de betaling van de contributie 2014 voor de motiefgroep. Het bedrag is gelijk gebleven: **27 Euro op postbanknummer NL12 INGB 0000 0153 24 t.a.v. G.Kolman Escharen o.v.v. contributie motiefgroep 2014**

U kunt natuurlijk ook zelf rechtstreeks aan Duitsland betalen (zie Rundbrief), maar laat u dit aan mij wel even weten, dan hoef ik u geen betalingsherinnering te sturen. Alle Nederlanders en veel Vlaamse vrienden betalen ook aan mij en Lutz König is hier langzamerhand aan gewend. Sinds 1992 verzamel ik de bedragen, want indertijd waren (individuele) buitenlandse betalingen nog duur. Nu SEPA en IBAN zijn ingeburgerd, kan een ieder een buitenlandse betaling kosteloos doen, maar het is macht der gewoonte geworden.

NOTEER NU AL IN UW AGENDA!

**Eerste contactdag van 2014 op zaterdag 22 maart
met lezing over de Slechtvalk door Niko Van Wassenhove**

NVTF en Motiefgroep Ornithologie: een prima span

Op 14 september was het dan zover. NVTF en onze motiefgroep hadden gezamenlijk in Breda een thematische bijeenkomst georganiseerd. De leden van beide clubs waren voldoende geïnformeerd en we hoopten op een geweldige opkomst. Henk den Duijn sprak in zijn dankwoord namens zijn eigen NVTF over een zeer goede opkomst en inderdaad, we hebben heel wat bekende gezichten gezien. Tom Loorij had voor een interessante ooievaarsquiz gezorgd waarvoor ook veel belangstelling was. Jammer dat de gespecialiseerde handelaren het af lieten weten. Zie voor een uitgebreid verslag met foto's ook het novembernummer van Thema, het blad van de NVTF.

Rondzendingen

Ik heb nog een flink aantal boeken staan waarvan er elke maand een wordt verstuurd. Het aantal deelnemers is klein maar fijn! Wilt u ook eens een boek ontvangen en uw slag slaan? Meldt u aan bij Gerard Kolman. Het einde van de rondzendingen is trouwens in zicht. Na de huidige serie is het waarschijnlijk afgelopen. Gijs Kooij is van plan om ermee te stoppen. Wij hopen dat hij nog een serie boeken heeft liggen, maar anders zijn er misschien andere mensen die in de toekomst hun dubbele zegels of poststukken in een rondzending willen doen? Ik wil wel voor de distributie zorgen. Dat heb ik inmiddels al jaren gedaan.

Birdpex

Birdpex is een internationale filatelistische tentoonstelling die om de vier jaar wordt gehouden en alleen als onderwerp heeft: **Vogels**. Misschien hebt u als vogelpostzegelverzamelaar al eens een keer een Birdpex bezocht? Dat had gemakkelijk gekund. In Leek in 2002 of in Antwerpen 2010? In 2014 wordt de 7^e editie gehouden in Poitiers (Frankrijk). Voor verdere informatie en als u mee wilt doen aan deze tentoonstelling verwijs ik u naar onze website en naar Peter van Nies, die ook de tentoonstelling zal bezoeken.

Birdpex 7 in Poitiers van 1 tot 4 mei

Internet-only

Er is door sommige (oud-)leden gevraagd of er niet een mogelijkheid bestaat om de Rundbrief alleen digitaal/per e-mail te ontvangen. Dit is door Peter van Nies tijdens het laatste Jahrestreffen als agendapunt ingebracht en het bestuur zou zich hierover buigen. Zojuist verneem ik van Peter dat het bestuur een dergelijk verzoek om een internet-only abonnement voorlopig heeft afgewezen.

NOTEER NU AL IN UW AGENDA!

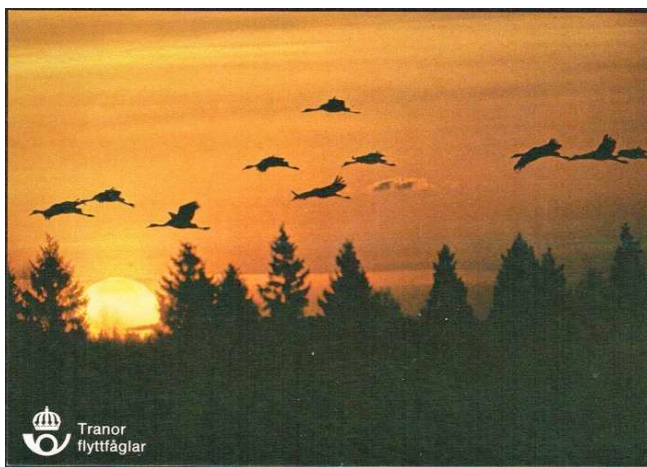
**Eerste contactdag van 2014 op zaterdag 22 maart
met lezing over de Slechtvalk door Niko Van Wassenhove**

De kraanvogel (*Grus grus*)

De vogeltrek is inmiddels in volle gang. Veel kleine zangers die we hier in lente en zomer volop kunnen zien en horen, zijn nu –vaak met stille trom- vertrokken naar warmere oorden. Hun plaats zal worden ingenomen door massa's vogels die vanuit het hoge Noorden naar ons land komen en daar meestal prima de winter kunnen doorbrengen, denk maar eens aan de vele ganzen en eenden. Een vogelsoort die Nederland normaliter slechts als doortrekker bezoekt is de kraanvogel (Afb. 1), en dan nog alléén als de wind gunstig zit, voor ons welteverstaan. Want onder normale omstandigheden zal hij net ten Oosten van ons land naar het Zuiden trekken, en dan krijgen we er niets van mee, helaas. Met een beetje geluk echter, en daarmee bedoel ik goed weer en een straffe

Afb. 1

Afb. 2

oostenwind, kunnen ze soms massaal over het Oosten van ons land trekken, meestal overdag, maar ook wel 's nachts (Afb. 2: adreswijzigingskaart Zweden). Ik herinner me de eerste week van december 2006, toen er boven mijn woonplaats tientallen groepen, variërend in grootte van enkele honderden tot wel vijftienhonderd kraanvogels zuidwaarts trokken. In totaal méér dan tienduizend (!) op één dag. Een indrukwekkend schouwspel dat je niet snel meer vergeet. Heel Limburg en het Oosten van Noord-Brabant heeft daar toen van mee mogen genieten.

Uiterlijk

Het is een grote vogel, van een iets groter formaat dan onze ooievaar: hoog op de poten en lange nek, 110 tot 125 cm groot, een gewicht van 4,5 tot 6,1 kilo, de mannetjes zwaarder dan de vrouwtjes (Afb. 3). Hun vleugelspanwijdte bedraagt van 220 cm tot 245 cm. Kop en hals zijn donkergrijs met een lichte zijkant. De rest van het verenpak is asgrijs met iets van een bruine waas erover. De grote

Afb. 4

Afb. 3

slagpennen zijn zwart, hetgeen vooral zichtbaar wordt tijdens de vlucht (Afb. 4). Het lijkt alsof ze een flinke staart hebben, maar dat is slechts schijn: de pluim van veren die men daarvoor aanziet zijn de grote, verlengde vleugeldekveren, in vakkringen ook wel tertials genoemd. De gele snavel is iets langer dan de kop, die bij volwassen vogels gesierd wordt met een rode plek die niet bevederd is (Afb. 5). Man en vrouw zien er hetzelfde uit.

Broedvogel

Het is een broedvogel van Noord- en Centraal-Europa en West-Azië. Hij schijnt dat ze in de Middeleeuwen al eens als broedvogel in Nederland hebben geleefd. Gezien de toenmalige leefomgeving in ons land met zijn vele moerassen en veengebieden (Afb. 6), is dit ook alleszins aannemelijk. Ze zijn toen echter verdwenen en we hebben er

Afb. 6

nooit meer iets van teruggezien. Tot het jaar 2001 toen we in het Fochteloërveen op de grens van Drente en Friesland een eerste broedpaar mochten verwelkomen! Sindsdien is het aantal broedparen verder toegenomen tot vijf in 2011, een verheugende ontwikkeling. Bovendien werd vastgesteld dat er op meerdere, geschikte plaatsen in ons land paren aanwezig waren, die echter (nog) niet aan broeden zijn toegekomen.

Afb. 5

Afb. 7

Trekvogel

In september of oktober verlaten ze hun broedgebieden en vertrekken ze naar zuidelijker streken. Daarvoor verzamelen ze zich waarbij de

aantallen enorm kunnen oplopen (Afb. 7). In Duitsland zijn plaatsen waar je dan met gemak tienduizenden exemplaren bij elkaar kunt zien:

Afb. 9

bijvoorbeeld het Duitse eiland Rügen, het

Diepholzer Moor, de Dümmersee en Mecklenburg-Vorpommern (Afb. 8). Er zijn enkele plaatsen waarvan de naam herinnert aan het geregelde kraanvogelbezoek, zoals het stadje Kranenburg vlak over de grens bij Nijmegen en het stadje Kranichfeld in Thüringen (Afb. 9). Als ze van daaruit verder naar het Zuiden trekken komen ze -bij gunstige omstandigheden- over het Oosten van ons land waarbij ze soms ook tijdelijk op één plaats blijven om te slapen of nieuwe energie op te doen. De Peelgebieden, de Strabrechtse heide en het Meinweggebied zijn pleisterplaatsen waar we dan

Afb. 8

soms honderden van deze imposante vogels kunnen waarnemen. Als ze op de wieken gaan -gestrekte hals en poten- vliegen ze ofwel in een karakteristieke V-formatie (Afb. 10) ofwel in een lange lijn. Tijdens de vlucht blijven ze constant luid met elkaar "praten". De titel van de kraanvogel-tentoonstellingscollectie van Hans van der Sanden luidt dan ook zeer toepasselijk: "**Kruui-krro, kruui krro, Cranes**". Zijn wetenschappelijke naam *Grus grus* is vrijwel zeker een nabootsing van dit trompetterende geluid. Je hoort ze meestal eerder dan dat je ze ziet. Heb je het geluid eenmaal gehoord, vergeet je het de rest van je leven niet meer. Als het voedsel opdraakt of als het te koud wordt, trekken ze

Afb. 10

Afb. 11

verder naar het Zuiden: bij het Lac du Der Chantecoq in Frankrijk, vinden ze dan weer een volgende halte. Als het ook daar te koud wordt gaat het nog verder naar het Zuiden, waarbij zuidelijk Spanje en noordelijk Afrika (Afb. 11) het einddoel is. De meeste vogels overwinteren echter in Spanje rond het binnenmeer Laguna de Gallocanta halverwege tussen Madrid en Barcelona en in de Extremadura, waar ze zich voeden met oogstresten, eikels, gras en vruchten. Kraanvogels die de oostelijke trekroute over Israël nemen (Afb. 12), gaan meestal door naar Afrika waarbij Soedan en Ethiopië favoriet zijn.

Afb. 12

Afb. 13

Voortplanting

Vaak al tijdens de terugkeer vanuit hun winterkwartieren in maart en april, zoeken de paren elkaar op en beginnen ze hun baltsrituelen (Afb. 13). Een fantastisch schouwspel door de balletten die ze opvoeren waarbij ze luid trompetterend om elkaar heendraaien (Afb. 14) en sprongen in de lucht maken, onderwijl hun grote vleugels spreidend. De feitelijke paring vindt plaats als ze in hun broedterritorium zijn gearriveerd

Afb. 14

(Afb. 15: Chinese kraanvogels {*Grus japonensis*}).

Ze nestelen op de grond in vochtige, ontoegankelijke gebieden tussen riet en ruigte waar ze de nodige rust vinden en geen last hebben van predatoren. Het nest wordt op een verhoging gebouwd van plantaardige materialen zoals riet en twijgen (Afb. 16). In april, mei

Afb. 16

worden er twee grijs-bruin gevlekte eieren gelegd die door beide partners in ruim 4 weken worden uitgebroed (Afb. 17). De jongen zijn nestvlinders en kunnen dus al meteen het nest verlaten. Ze kunnen ook al meteen zwemmen en verkennen de naaste omgeving van het nest. Hun snaveeltjes

zijn nog relatief kort. Hun voedsel is voornamelijk plantaardig, maar omvat ook insecten en ander klein gedierte. Gedurende ongeveer 10 weken worden de jongen nog door

Afb. 15

Afb. 17

Afb. 19

Afb. 18

beide ouders verzorgd (Afb. 18), daarna moeten ze het zelf zien te rooien. Op die leeftijd zijn ze ook al in staat om te vliegen en zich met hun ouders te verplaatsen om te foerageren (Afb. 19). Ze zijn pas geslachtsrijp op een leeftijd van vijf à zes jaar.

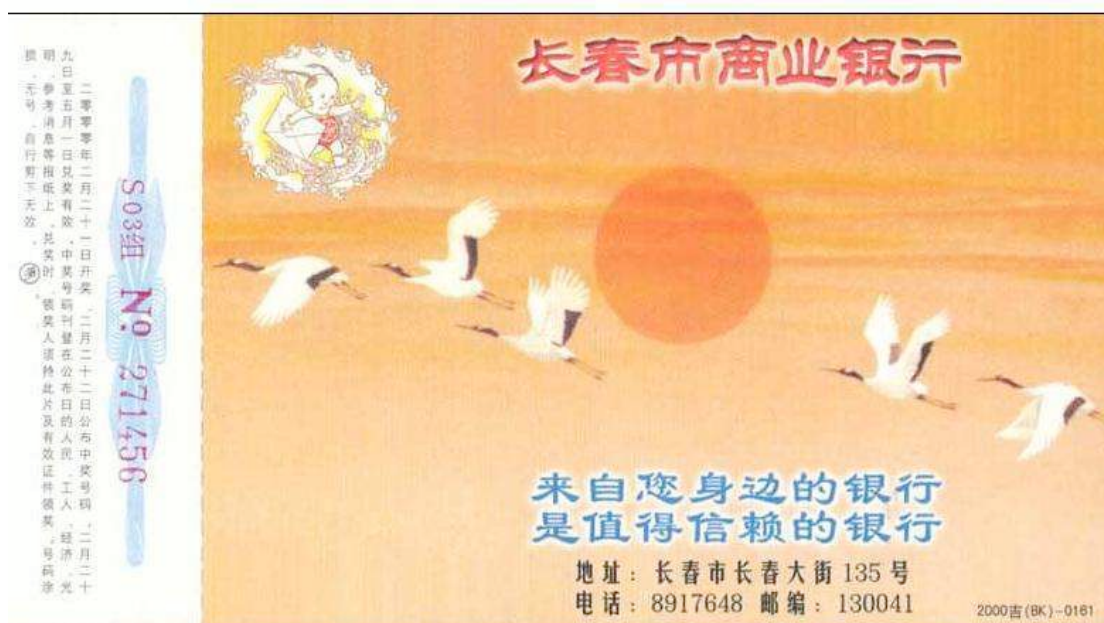

Afb. 20

Ten slotte

Het is te hopen dat de kraanvogel zich weer definitief in ons land weet te vestigen. De voortekenen zijn gunstig, maar het blijft toch nog even afwachten. Er zijn en worden veel maatregelen genomen om de natuurkwaliteit van een aantal gebieden te verbeteren. Niet alleen de kraanvogels kunnen daarvan profiteren; het is gunstig voor het hele ecosysteem. En verder gun ik iedereen, dat hij/zij de trek van de kraanvogels (Afb. 20) eens met eigen ogen mag zien respectievelijk met eigen oren mag horen. Ik beloof U, dat het een onvergetelijke ervaring zal zijn!

Peter van Nies

Diamantvogels, Pardalotidae

In mei 2013 verscheen er in Australië een serie van 4 postzegels met Diamantvogels. Voor zover mij bekend zijn 3 soorten daarvan nog

(1) *Pardalotus punctatus*

nooit op een postzegel afgebeeld. Alleen het mannetje van de Spotted Pardalote, *Pardalotus punctatus*, Gevlekte diamantvogel (1), is eerder afgebeeld. We zien hem op een postzegel van 5r. uit Pakistan, uitgifte 1987. Op de Australische zegel van \$1.20 staan mannetje en vrouwtje van de genoemde soort

(2) *Pardalotus punctatus*

afgebeeld (2). Op de zegels van 60c., van \$1.80 en van \$3.00 staan de drie andere soorten, respectievelijk de Forty-spotted Pardalote,

Pardalotus quadragintus, Tasmaanse diamantvogel, de Red-browed Pardalote, *Pardalotus rubricatus*, Roodbrauwdiamantvogel, en de Striated Pardalote, *Pardalotus striatus*, Geelvlekdiamantvogel.

Diamantvogels komen alleen in Australië en Tasmanië voor. Volgens de Field guide to the Birds of Australië bestaan er 5 soorten Diamantvogels. De Yellow-rumped Pardalote, *Pardalotus xanthopygus*, wordt sinds enige tijd als een aparte soort beschouwd en niet meer als ondersoort van de Spotted Pardalote, *Pardalotus punctatus*. Deze beide soorten zijn in het veld moeilijk van elkaar te onderscheiden. Ook het geluid is gelijk. De *P.xanthopygus* komt alleen voor in het zuiden van Australië en de *P.punctatus* in het oosten en zuidwesten van

(3) *Pardalotus striatus*

Australië en Tasmanië. Van de *P.striatus* (3), die voorkomt in bijna heel Australië en Tasmanië, zijn drie verschillende ondersoorten bekend. Sommige ornithologen stellen voor de *P.striatus* te verdelen in vier of vijf soorten. De taxonomische indeling van de *P.striatus* blijft discutabel.

Diamantvogels zijn verre

verwanten van de bastaardhoningvogels (4). Beide families hebben een gereduceerde buitenste grote slagpen. De Diamantvogels hebben echter een eenvoudiger bouw van de tong en hebben een ongetande snavelrand. De Diamantvogels

(4) Legge's Flowerpecker

(5) Pimpelmees

hebben een opvallend kleurrijk uiterlijk, een kort staartje en een stomp snaveltje. Ze lijken op de kleinere, meer beweeglijkere en eenvoudiger gekleurde Weebill, *Smicromis brevirostris*, Eucalyptushaantje. De Weebill is het kleinste vogeltje van Australië. Alle Diamantvogels zoeken hun voedsel, net als onze mezen (5), tussen de bladeren van bomen en struiken. Het voedsel bestaat voornamelijk uit insecten en druppeltjes suikerachtige afscheiding (lerpen) van de Suikereucalyptus. Het geluid dat ze bij het voedsel zoeken maken is karakteristiek voor de Diamantvogels.

De *P.rubricatus* (6) is een vogel van het Noord- Australië en komt voor langs

(6) *Pardalotus rubricatus*

beekbegeleidende bossen. De andere soorten komen voor in de Eucalyptusbossen van Australië. De *P.striatus* en de *P.punctatus* trekken in de winter van de berggebieden in het binnenland naar de noordelijke kustgebieden. De meeste *P.striatus* van Tasmanië trekken in de herfst naar Australië, tot in Queensland.

(7) *Pardalotus quadragintus*

Tijdens die trek vormen ze flinke groepen. De *P.quadragintus* (7) van de Tasmaanse Eucalyptus kustbossen en omliggende eilanden is een standvogel.

(8)

Alle soorten bouwen een komvormig nest in boomholtes. Of ze graven, zoals onze Oeverzwaluwen (8) en Bijeneters (9) horizontale tunneltjes in de grond met aan het eind een komvormig nest. De plaats en soort grond waarin de tunneltjes worden gegraven variëren per soort. Beide ouders bouwen aan het nest. De eieren zijn wit, zoals bij alle holenbroeders. Het aantal eieren, vier tot zes stuks, is voor zulke kleine vogeltjes

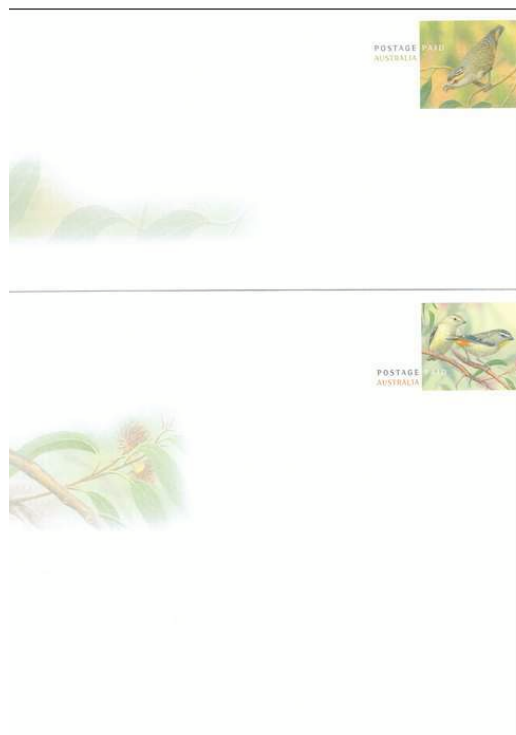

(9) Bijeneters

relatief groot. De broedduur en de nestperiode van de jongen zijn lang.

Bij het grootbrengen van de jongen worden de ouders soms bijgestaan door ongepaarde soortgenoten. *P.striatus* en *P.quadragintus* broeden soms in kleine of grotere kolonies. Het best zijn de Diamantvogels waar te nemen tijdens de broedperiode. Ze komen dan vaak op de grond bij de nestholten. Buiten de broedtijd leven ze verborgen, hoog in de bomen tussen de bladeren.

Hans van der Sanden

ULULARIA

Uilen en egels (2013)

De combinatie van uilen en egels is een opvallend thema op de nieuwe postzegels van 2013. Op een blokje van Hongarije over de Hongaarse fauna met de tekst “roofdieren en insectenetende zoogdieren” staat een egel op het zegelbeeld en links boven zit een oehoe op een tak. Ook al zit de uil net iets verder dan de egel, de verhoudingen kloppen wel niet helemaal. Ook al kan het gewicht van een egel oplopen tot 1,5 kg (of ongeveer zo veel als een kip of een blauwe reiger), hij wordt amper 30 cm lang en 15 cm hoog. Een Europese Oehoe daarentegen kan wel 150 cm hoog worden, of 10 keer zo hoog dan de egel. Volwassen Oehoes wegen gemiddeld 3 kg, of het dubbel van een egel. Vogels hebben nu eenmaal meer pluimen en lijken vaak groter en zwaarder dan ze in werkelijkheid zijn.

Ook Frankrijk heeft dit jaar een egel en een uil in de aanbieding, maar dan wel op 4 afzonderlijke postzegels van een blokje. Met als titel “De kleine dieren van het bos” staan een eekhoorn, een bosuil (??), een egel en een haas (of is het een konijn zoals de begeleidende tekst schrijft?). Wellicht gaat het hier om een gepersonaliseerde uitgifte die door iedereen met eigen foto's kan aangemaakt worden. Die uil ziet er namelijk helemaal niet uit als onze bosuil, maar lijkt mij een andere soort *Strix* te zijn. Zo wordt het in de toekomst opletten geblazen met allerlei gepersonaliseerde uitgiften en allerlei foute informatie die op deze zegels staat. Verkopers die dergelijke zaken aanmaken zijn er alleen maar in geïnteresseerd om zo veel mogelijk te verkopen – het interesseert hen niet echt of de informatie ook juist is. Toch kunnen deze zegels ook gebruik worden op een brief binnenlands tarief – maar aan u de keuze of u er 2 euro per stuk (zegel) voor over heeft.

Steenuilenwerkgroep

Nederland heeft al vele jaren zijn STONE of steenuilenwerkgroep. Ook Wallonië heeft een actieve steenuilenwerking, o.a. met zijn *Nuit de la Chouette*. En nu heeft ook Vlaanderen het startsein gegeven voor een Steenuilenwerkgroep (binnen de natuurvereniging Natuurpunt). Tot nu toe was er in Vlaanderen alleen maar een Kerkuilenwerkgroep (die op zijn beurt dan weer afhangt van Vogelbescherming Vlaanderen – kan u nog volgen?). Een eerste contactdag van de Steenuilenwerkgroep met lezingen vindt plaats op zaterdag 23 november 2013 in de lokalen van Natuurpunt in Mechelen. Ik zal er zijn (of wat had u gedacht ;-)

Bovenstaande berichten heb ik op vrijdag 22 november geschreven – nu zaterdagavond één dag later net terug van de eerste contactbijeenkomst van de Steenuilenwerkgroep en het was de moeite. Er waren ook heel wat Nederlanders aanwezig en zij hadden nog een mooi cadeautje op het einde van de leerrijke dag: voor iedereen een leuk boekje over de steenuil. Van de 9 lezingen waren er ook enkele sprekers uit Nederland – zij hebben al een jarenlange ervaring met zo'n landelijke werkgroep en konden die ervaring nu voor het eerst delen met hun zuiderburen (zoals we dat ook kennen van onze contactdagen met de MGO). Ook Agnes van de Sanden was daar met een delegatie uit Zeeland (of moet ik zeggen Zeeuws-Vlaanderen). Die vogelfilatelisten zitten toch overal.

Op zondag 24 november is er een interessante lezing in het Groeningemuseum in Brugge over vogels in de kunst. Wie kent niet de prachtige afbeeldingen van bvb. miniaturen met vogels, insecten en bloemen

geïllustreerd, of de vogels bij de Vlaamse Primitieven – een leuk ideeetje voor een thematische verzameling?

NOTEER NU AL IN UW AGENDA!
Contactdag 2014 op zaterdag 22 maart
met lezing over de Slechtvalk door Niko Van Wassenhove